

REZUMAT

CĂILE LECTURII: DE LA BIOGRAFIE LA POEZIA POPULARĂ

Există un punct în care majoritatea lucrărilor care tratează semnificația istorico-literară a operei lui Faludi Ferenc converge (indiferent de perioada în care a fost publicată): autorul este tratat ca cineva, care împlinește prin operele sale o lipsă, este considerat un „prag”, piatră de hotar cu două fețe la granița dintre două epoci, iar neajunsurile lucrărilor sale sunt explicate tocmai prin această poziție. Așa desul de devreme a ajuns la marginea canoanelor literare bazate pe criterii estetice, sau cele ale originalității, chiar dacă la începuturile genezei acestor canoane a stat între primii. În această carte nu am încercat să redesenez această imagine, numai s-o nuanțez, accentuând faptul, că în cadrul canonului literar maghiar, sau în afara acestuia, de-a lungul secolelor totdeauna au existat cititori (sau chiar scriitori, poeți) care i-au citit, i-au folosit operele, considerându-le chiar exemple de urmat, de imitat, deși n-au fost printre formatorii canonului literar.

Obiectul cărții constituie tocmai studierea acestor „readuceri la lumină”, iar părțile lucrării se integrează pe baza ideii lecturii (în sens larg).

Textele definite ca acte culturale, sau dezvăluirea și interpretarea contextelor primare ale acestora constituie baza cercetărilor. Astfel abordarea estetică nu este cea primară, aceasta se completează prin perspectiva analizei fenomenelor istorice, sau socio-culturale.

Importanța activității multilaterale a lui Faludi Ferenc în cultura epocii, interpretarea „rolurilor” acestuia (de ex. călugăr, dascăl, profesor) ocupă un loc important în cadrul receptării operelor lui din sec. XVIII–XIX. În această perioadă (și pentru cititorii non profesioniști, și azi), biografiile au determinat receptarea operelor. Dacă ceva nu era în concordanță cu această imagine construită în biografii, apare ca problemă, care trebuie explicat sau chiar corectat (mai ales în cazul receptării operei lirice).

Operele prozaice moralizatoare ale lui Faludi sub forma unor categorii etice – care au rădăcini în literatura antică sau barocă –, conform intenției autorului încearcă formarea „mijloacelor conceptuale și repertoriului emoțional” (Takáts) ale cititorilor. „Canalele” prin care se realizează transmiterea conceptelor culturii comportamentale, în care are loc dialogul dintre ierarhiile de valori laice și cele religioase, sunt speciile empirice, schimbătoare ale literaturii politico-morale. Uzul determină și genurile, dar în același timp se poate constata o tendință a acestora

spre a deveni lectură. Funcțiile originale sunt trecute în plan secundar, iar limba capătă o importanță deosebită. Speciile care funcționau la geneza textelor câteodată devin piedici în calea comprehensiunii cu premise estetice.

Capitolul referitor la ediții concludă și precizează datele referitoare la acestea. Studiarea edițiilor operelor lui Faludi în contextul politicilor editoriale din această perioadă a avut ca rezultat însumarea marelui număr de ediții, iar ceea ce, din punctul de vedere al receptării, e și mai important, constă în deslușirea activității acelor instituții, agenți (tipografii, editori, prenumerație, mecenatură, concurență, ierarhii literare, canonizări), care au stat la baza acestor ediții.

Cercetarea publicațiilor din perspectiva medialității a pus în evidență un alt aspect al receptării: cărțile ca obiecte cu valențe multimediale, prin elaborarea tipografică și prin paratexte marchează părțile receptării, ale lecturilor posibile. Cartea studiază și faptul, cum citesc sau ce modalități de lectură oferă editorii. Prin aplicarea metodelor textologiei și a noii filologii s-au putut releva conexiunile dintre diferite texte (dintre paratexte editoriale și textul poeziilor), iar într-un context mai larg, relațiile dintre „agenți” și texte. Datorită acestor cercetări s-a relevat faptul, că Révai și Batsányi prin editarea poeziilor lui Faludi doresc etalarea unui ideal de limbă, iar strategiile de lectură oferite de ei sunt formulate conform acestuia. Acest lucru se evidențiază prin intervențiile lor în textele auctoriale la nivel poetic și textologic efectuate în vederea unei ediții „fără cusur”. În contextul vieții literare aflate în deplină formare, valorile și imperfecțiunile, „îmbunătățirile” acestora, devin mijloace prin care se construiește autoritatea editorială, sau în cazul lui Batsányi, se definește obiectul dezbaterii.

În urma cercetării însemnărilor de cărți nu se poate contura o perspectivă generală, omogenă. Deși fragmentare, aceste date sunt extrem de interesante, pentru că așa putem să ne apropiem de cititorii empirici de altădată. Însemnările câteodată consemnează doar posedarea cărții, donația sau apartenența acesteia la o anumită bibliotecă de colegiu. În alte cazuri cititorul de odinioară subliniază, marchează părțile, fragmentele, considerate mai interesante sau mai importante. Cele mai impresionante (dar totodată și cele mai rare) sunt însemnările care reflectă procesul lecturii, care se referă la conținutul cărții, prin care se poartă un dialog cu aceasta.

Cercetarea manuscriselor de cântece a avut ca rezultat, tot conturarea cititorului empiric și a unei strategii de lectură specifice, numai că aici avem de-a face cu un context mult mai eterogen. Textele de poezii ale lui Faludi (în majoritatea cazurilor devenite anonime) s-au integrat în lanțul tradiției acestui *popular poetry* (asemănător poeziilor lui Amade László și Csokonai Vitéz Mihály). Prin înregistrarea statistică a acestor texte s-au evidențiat nu numai indicii de popularitate, ci și evoluția cronologică a acestora. O astfel de cercetare ar deschide o perspectivă nouă spre conturarea unor canoane alternative, care ar nuanța în multă măsură cunoștințele noastre despre istoria lecturii maghiare din sec. XVIII–XIX. Un alt aport al aplicării textologiei este concluzia, că același proces are loc și în cazul receptării poeziilor lui Faludi în contextul literaturii culte.